

Mødet den 28. Novbr. 1918.

Fraværende: N. Joh. Laursen, Møller og Simonsen.

1. Nr. 22^{2a}—1918). Skrivelse af 13. November 1918 fra Indenrigsministeriet med **Godkendelse af Købekontrakt** med Konfektfabrikant Pedersen angaaende et Areal af Aarhus Købstads Markjorder fra Marselisborg.

Toges til Efterretning.

2. (J. Nr. 3°—1918). Skrivelse af 13. November 1918 fra Ministeriet for offentlige Arbejder med **Godkendelse af Overskridelser i Havnens Regnskab for 1917—18.**

Toges til Efterretning.

3. (J. Nr. 148—1918). **Indvarsling til Taksationsforretning** den 29. November Kl. 8^{1/2}, angaaende Arealer til Godsbanegaardsanlægget.

Til Efterretning.

4. (J. Nr. 517—1918). Skrivelse fra Handelsministeriet angaaende **Forslag til Kendelser ved Borgerskabers Udfærdigelse.**

Fra Magistraten forelæa følgende Erklæring:

»Tilbagesendes med Bemærkning om, at Magistraten skal foreslaa, at Borgerskab som 1) Møller (naar Damp- og Motorkraft benyttes) som 2) Legetøjsfabrikant, og som 3) Tarmrenser henføres til henholdsvis 1. 2. og 3. Klasse.

Det tilføjes, at Borgerskaber som Møller (Mel- og Grynmøller), Billedskærer, Hesteslagter, Remmefabrikant, samt Røgmand og Salter tidligere er optaget paa Vedtægten for bunden Næring her i Købstaden, saaledes at det førstnævnte Borgerskab er henført til 2. Klasse, de 3 derefter anførte til 3. Klasse, og det sidstnævnte til 4. Klasse.«

Magistratens Erklæring tiltraadtes.

5. (J. Nr. 211—1918). Amsraadets Godkendelse af **Dyrtidstillæg til Funktionærene ved Ting- og Arresthuset.**

Efter Forslaget faar Arrestforvareren et yderligere Dyrtidstillæg paa 150 Kr. for 1918, og Amsraadet udreder som Andel af Dyrtidshjælpen til Funktionærene for April, Juli og Oktober Kvarterer 1918 $\frac{4}{9}$ af det bevilgede Beløb, henholdsvis 300 Kr. for gifte og 175 Kr. for ugifte.

Toges til Efterretning.

6. (J. Nr. 64—1918). Indstilling fra Slagtehus- og Skatteinspektøren om, at **Svinekødsmærker for December Maaned ikke maa anvendes før efter den 15. December.**

F o r m a n d e n meddelte, at der var kommet en Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 22. ds., som bl. a. gik ud paa, at Kommunalbestyrelserne kunde træffe Foranstaltninger for at muliggøre en ligeligere Fordeling af Svinekød. Der forelaa nu en Indstilling fra Slagtehus- og Skatteinspektøren om, at Byraadet skulde tage Beslutning overensstemmende hermed, saaledes, at Svinekødsmærker for December Maaned ikke maa anvendes til Køb af Svinekød før efter den 15. December, til hvilken Tid de gamle Mærker antagelig vilde være opbrugte.

M a r i a n e T h o m s e n var noget betænkelig

herved m. H. t. Folkekøkkenet. Her var man nemlig nødt til at have Mærker paa Forskud for at kunne købe Flæsk, hvis man som hidtil skulde kunne servere denne Ret en Gang ugentlig. Hvis man holdt op i de 14 Dage, vilde det vare mindst en Uge at faa saa mange Mærker, at der igen kunde serveres Flæsk. Taleren ønskede derfor, at Folkekøkkenet i hvert Fald fik Lov at modtage Mærker, selv om de ikke maatte anvendes. Ellers havde Taleren intet imod Forslaget.

Formanden mente, at Spørgsmaalet nok lod sig ordne paa denne Maade for Folkekøkkenets Vedkommende.

Indstillingen vedtoges.

7. (J. Nr. 536—1918). Fra **Udvalget til kritisk Revision af Havnens Regnskab** forelaa følgende Erklæring.

»Vi har gennemgaaet Havnens Regnskab for Aaret 1916—17 og finder ingen Anledning til at fremkomme med Bemærkninger.

Mousten. J. Chr. Møller.«

Toges til Efterretning.

8. (J. Nr. 508—1918). Sagen angaaende **Forøgelse af Arrestbetjentenes Antal**. (Side 303).

Formanden erindrede om, at Sagen ved sidste Behandling blev henvist til Budgetudvalget. Dette havde nu behandlet Sagen og var enigt om, at Arbejdskraften var for ringe, saa Funktionærerne var overbebyrdede. Udvalget indstillede derfor, at Bevillingen til en Forøgelse af Personalet, 3600 Kr. aarlig, straks blev givet, og et Beløb i Forhold dertil for Resten af indeværende Regnskabsaar.

Indstillingen vedtoges saaledes, at de ommeldte Foranstaltninger straks iværksættes.

9. (J. Nr. 455—1918). Indstilling fra Byggeudvalget

om **Bevilling af ca. 660000 Kr. til Bebyggelse ved Vejlegade og Hjørnet af de Mezas Vej og Boulevarden.**

Indstillingen lød saaledes:

»Idet Byggeudvalget hermed til Byraadets Approbation forelægger Planer til Opførelse af Beboelseshuse ved Vejlegade og de Mezas Vej, samt ved Hjørnet af sidstnævnte Vej og Boulevarden med ialt 64 2, 3 og 4 Værelses Lejligheder, (heraf enkelte med Butik), tillader man sig at indstille, at der til disse Arbejder aabnes en Konto for et Beløb af indtil 660000 Kr.

Da Udvalget ikke anser det for betimeligt under de nuværende Forhold at udbyde Malerarbejdet ved Licitation, indstiller dette Udvalgs Flertal, at man lader Grundingen af Vinduerne udføre ved den ved Kommunehospitalets Opførelse ansatte Maler.«

P. P e t e r s e n var klar over, at der ikke var andet at gøre end at bevilge Beløbet, idet Forholdene desværre gjorde det uundgaaeligt. Man skulde have begyndt at bygge for længe siden, men det var jo let nok at være bagklog. Udvalget for Bygninger og Inventar havde Gang paa Gang gjort opmærksom paa, at der maatte bygges noget mere; men Forholdene havde vist ikke været slet saa slemme, hvis Byraadets Flertal var gaaet med til at sætte Huslejen i de kommunale Ejendomme til $6\frac{1}{2}$ % af Byggesummen, for siden Byraadet vedtog den lavere Husleje, var den private Byggevirk-somhed bleven fuldstændig kvalt. Taleren vilde henvise til Forholdene i København. Der havde Kommunen i det sidste Aar bygget Ejendomme med ialt 523 Lejligheder, Byggeforeninger havde tildels med Støtte fra Stat eller Kommune bygget 881 Lejligheder, medens private havde bygget

1604 Lejligheder. I København havde det private Initiativ altsaa ikke spillet fallit, og det hang vist noget sammen med, at man der fastsatte Lejen af kommunale Lejligheder til 7 % af Tilblivelsessummen og altsaa ikke drev Smudskonkurrence med det private Byggeri. Det var tilmed ikke Højre eller Venstre, men det socialdemokratiske Flertal i Borgerrepræsentationen, som havde taget denne Bestemmelse i Erkendelse af, at de ikke havde Raad til at kvæle det private Byggeri, da Kommunen ikke kunde magte at bygge alene. Det kunde Aarhus Kommune heller ikke, og Forholdene blev ikke gode, før private kom til at bygge igen. Udvalget havde lavet en Slags Status, og det viste sig at Kommunen kun fik ca. $3\frac{1}{2}$ % af de Penge, der stod i Ejendommene, saa det vilde give et meget stort Tab. Nu stod man saadan i det, at naar Barakkerne blev færdige, var der lige Plads til de Husvilde fra Hallsvej-Kvarteret og Valdemarsgades Skole, men foruden disse boede der mange Familier i Gymnastik- og Sangsale omkring i Skolerne, og der var Forholdene meget daarlige, idet enkelte Lokaler næsten ikke kunde varmes op. Udvalget for Bygninger og Inventar saa derfor ingen anden Udvej end snart at stille Forslag om Bygning af flere Barakker; men Udvalget vilde være taknemlig, hvis nogen kunde vise andre Udveje til Løsning af Spørgsmaalet.

J a k o b J e n s e n erindrede om det gamle Ord, der siger, at naar man anvender en vis Form, saa lønner det sig. Det var Konsul Petersen inde paa at anvende nu. Taleren vilde minde om, at i November 1916 stillede den socialdemokratiske Gruppe i Byraadet Forslag om at bygge Huse, og da talte Konsul Petersen meget stærkt imod det.

I 1917 var Konsul Petersen ogsaa en Modstander af at bygge kommunale Huse, saa det var først senere, han var kommet i Tanker om, at der skulde bygges. Nu havde Konsulen lige fortalt, hvor meget Udvalget for Bygninger og Inventar havde gjort for denne Sag, saa man næsten fik Indtryk af, at der ikke var andre i Byraadet, der havde gjort noget derfor. Men Sandheden var, at Højre og Venstre i Byraadet havde modsat sig at bygge, og Konsul Petersen havde endogsaa gjort gældende, at det var ikke Byraadets Pligt at skaffe Huse. Derfor var det ganske mærkeligt, at Konsul Petersen nu anvendte en saadan Taktik; det havde klædt bedre, om Konsulen havde holdt sig ganske stille, for man maatte dog tage noget Hensyn til sin Fortid og til sin tidligere Stilling til det foreliggende Spørgsmaal. Byggeudvalget havde gjort, hvad der kunde gøres i denne Sag; man byggede saa rask som muligt og kom stadig med Forslag til nye Bygninger. Men der havde været forskellige Hindringer; dels havde der manglet Sten, og dels var der Folk, som ikke kunde se fornuftigt og klart paa Tingene, men lagde Udvalget Hindringer i Vejen for at fuldføre Arbejdet saa rask, som det var projekteret. Der havde været en Standsning i Arbejdet i Sommer paa Grund af Mangel paa Sten, en anden paa Grund af Obstruktion fra Murernes Side; senere var Arbejdet forsinket, fordi Snedkerne gik fra Arbejdet, og nu sidst havde Murerarbejdsmændene forladt Arbejdet i 6 Uger og gjorde det af og til fremdeles. Under saadanne Forhold var det umuligt at skaffe Boliger; men Befolkningen skulde vide, at det ikke var Byggeudvalgets Skyld, at der var Boligmangel. Nu var der projekteret 6 Byggekarreer med ialt henved 400 Lejligheder,

og der var flere under Arbejde, som vilde komme i den nærmeste Fremtid. Naturligvis kunde der ikke bygges Boliger saa hurtig som Barakker, men det nyttede i hvert Fald ikke at bruge Murstenene til dem og saa tage dem fra Husene. Konsul Petersen havde talt om det private Initiativ; men der var jo ingen, der kunde forhindre private Bygherre i at tage saa meget i Husleje, som de vilde. Men de, som hidtil havde bygget, var mest fattige Haandværkssvende, som intet havde at sætte til, eller Smaamestre, som kun havde lidt at sætte til, og de byggede naturligvis ikke under saa vanskelige Forhold. Men der var eet Punkt, hvor Konsul Petersen kunde hjælpe; han var nemlig stor Teglværksejer og Tømmerleverandør, og hvis han vilde sælge Tømmer og Sten til Kommunen uden Fortjeneste, kom man ned paa rimeligere Priser. De høje Priser paa disse Varer førte til, at Kommunen til sidst maatte ind paa selv at importere Tømmer og brændte Sten, og et Forslag herom kunde hurtigt vedtages, især hvis Konsul Petersen endnu engang vilde omvende sig og stille Forslag om kommunalt Teglværk og Tømmerhandel. Det kunde vanskeligt realiseres i en Hurtighed, for de fleste Byraadsmedlemmer var Folk, der maatte tjene deres Føde paa anden Maade; men Byraadsvirksomheden tog alligevel ofte en Mands fulde Arbejde, i hvert Fald det, der præsteredes fra Byggeudvalgets Side, og der var næppe mange Mennesker, som vilde ofre hele deres Tid derpaa, samtidig med, at de maatte arbejde 9—10 Timer daglig for at tjene deres Føde. — Den Afdeling, man nu arbejdede paa, var den 6te, paa Lørdag skulde Byggeudvalget samles for at se paa 7. Afdeling, og saa snart det viste sig, at man kunde faa Sten, vilde 8. Afdeling blive

gjort færdig. Den Afdeling, der her var Tale om, var paa 64 Lejligheder, baade 4, 3 og 2 Værelser, og enkelte med tilhørende Butik; desuden vilde der i en Del af Lejlighederne blive Badeværelse, og det var ønskeligt, om man kunde komme saa vidt, at der ikke byggedes kommunale Lejligheder uden i hvert Fald med et mindre Badeværelse dertil; naar det ikke var sket tidligere, var Grunden den, at der i Byraadet havde været Tendens til at bygge saa billigt som muligt, og det havde ogsaa i Udvalget været kritiseret, bl. a. af Konsul Petersen, hvis der var en Smule Friser eller Lister, der kunde have været sparet. Det var ogsaa ønskeligt, om man kunde komme ind paa at faa indrettet et Loftsværelse til hver Familie, og i det nye projekterede Forslag var der ogsaa taget Hensyn dertil. Indstillingen lød paa at faa en Sum paa 660000 Kr. stillet til Raadighed; det var jo en temmelig stor Sum, og hele Beløbet gik vel næppe med, men saaledes havde Arkitekten ønsket det. Der blev ikke brugt mere end nødvendigt, men det var selvfølgelig dyrt at bygge, da Materialierne steg fra Dag til Dag trods Maksimalpriser, ja Stenene var næsten bleven dyrere, siden der blev sat Maksimalpris paa dem. Taleren vilde blot endnu gøre opmærksom paa, at de Tegninger, der forelaa, var holdt i nøje Tilslutning til de Skitsetegninger, som Byraadet i sin Tid havde approberet for denne Karré, og der var i hvert Fald intet forandret ved Facaderne. Sundhedskommissionen havde dengang forlangt, at der for Vejlegades Vedkommende kun maatte være 4 Beboelseslag, og det havde man ogsaa overholdt her. Taleren haabede, at Tegningerne kunde gaa gennem de forskellige Kommissioner uden Forsinkelse, saa vilde Arbejdet straks blive sat i Gang.

B r a m m e r forstod ikke rigtig, hvorfor Konsul Petersen vilde drage Spørgsmaalet om Forrentning frem ved denne Lejlighed, for en Forrentning af $6\frac{1}{2}$ % vitde ikke i nogen nævneværdig Grad have styrket det private Initiativ. Byraadet havde ventet længe nok paa det private Initiativ, og dette var blevet styrket og opmuntret paa enhver Maade, men det havde ikke ført til noget, og derfor var Kommunen nødt til at bygge. Hvis man havde fastsat Huslejen efter $6\frac{1}{3}$ %, var der kun faa, der havde Raad til at bo i Husene, og det var dog Meningen at skaffe Folk Tag over Hovedet. Saa længe Forholdene var som i Øjeblikket, var Kommunen nødt til at bygge, og man maatte saa ogsaa nøjes med mindre Forrentning; Taleren havde dog selv ment, at man kunde gaa lidt højere, indtil 6 %. — Bolignøden var en meget alvorlig Sag, og man maatte overveje alt, hvad der kunde gøres. Men da det var de nye Statsbaneanlæg, der var mest Skyld deri, vilde Taleren foreslaa, at man rettede en Henvendelse til Staten eller til Statsbanerne, om de ikke kunde tænke sig at bygge en Del Funktionærboliger i Aarhus, ogsaa fordi Statsbanernes Personale i Aarhus sikkert vil blive forøget. I Aalborg var man indgaaet med et Andragende i den Retning, og der var endnu mere Grund dertil for Aarhus. Taleren var blandt dem, som havde holdt paa, at man ved Opførelse af de kommunale Bygninger skulde sørge for, at det blev gode, luftige og sunde Boliger, men ikke fordyre dem ved kostbar Udstyrelse. Man skulde heller ikke ligge for megen Vægt paa at indrette Badeværelser i de smaa Lejligheder. Lægerne havde tidligere været meget interesserede i dette Spørgsmaal; men efter at man havde set, hvorledes Badeværelserne i de fleste Tilfælde benyt-

tedes, tillagde man det mindre Betydning, for de benyttedes faktisk mest som Pulterkamre o. lign. Saa var det sikkert vigtigere at tilvejebringe en virkelig god kommunal Badeanstalt for Byens Borgere.

P. P e t e r s e n var saa tidt blevet mindet om 1916; men dengang vidste hverken Jakob Jensen eller han, hvorledes Forholdene vilde udvikle sig. Det var vist rigtigt nok, at Taleren dengang holdt paa, at Kommunen skulde støtte sig til det private Initiativ, fordi det vilde blive billigere for Byen. Taleren havde ikke bebrejdet Byggeudvalget noget, men kun fremhævet som sin Overbevisning, at hvis man havde ladet Kommunens Ejendomme svare sig, havde man ikke kvalt det private Byggeri. Angaaende Spørgsmaalet om at være Aktionær i en Tømmerforretning vilde Taleren forpligte sig til at forære Jakob Jensen hver Øre, som han ejede i Tømmerhandelen. Naar Brammer kritiserede de $6\frac{1}{2}$ %o, var det lidt ved Siden af, for han havde selv i sin Tid foreslaaet 6 %o, og det gjorde ikke stor Forskel.

C h r i s t e n s e n var noget forbavset over, at Konsul Petersen vilde drage dette Spørgsmaal frem under denne Sag. Konsul Petersen havde draget en Sammenligning mellem Aarhus og København og sagt, at i København havde det private Initiativ ikke spillet Fallit som i Aarhus. Men ved en saadan Sammenligning maatte man holde sig klart, at København var 10 Gange større end Aarhus, og naar private der havde bygget 1600 Lejligheder, svarede det altsaa til 160 i Aarhus. Men her var faktisk af private bygget 145 Lejligheder og maaske enkelte flere, saa Forholdet var omtrent det samme. Der var derfor ingen Grund til at rose det private Initiativ i Køben-

havn, det havde spillet lige saa ynkeligt Fallit som i Aarhus, hvad man ogsaa kunde se af, at Kommunen selv havde maattet bygge Huse og Barakker. Naar Byggeforeningerne i København med Støtte fra Kommunen havde bygget 700 Lejligheder, havde de i Aarhus bygget 70, saa ogsaa her var Forholdet det samme. Hvis de Konservative i 1916 havde fulgt Socialdemokraterne, da de opfordrede til at træffe ekstraordinære Foranstaltninger for at faa private til at bygge eller lade Kommunen bygge, havde Forholdene været bedre nu; men da satte de sig derimod, og nu var det meget vanskeligt overhovedet at komme saa vidt i den nærmeste Fremtid, at der kunde skaffes tilstrækkelige Lejligheder uden at bygge Barakker. Hvad Huslejen angik, syntes Taleren, at naar man tog ca. 440 Kr. for en 2 Værelsers og 550 Kr. for en 3 Værelsers Lejlighed, var Lejen saa stor, at almindelige Arbejdere ikke kunde faa Raad til at give mere uden at søge Hjælp hos det offentlige, og under de nuværende Forhold, som Krigen og Kapitalismen var Skyld i, maatte samtlige Borgere være med til at betale deres Del. Tanken om en Henvendelse til Staten om at bygge Funktionærboliger kunde Taleren slutte sig til, det var ikke mere end rimeligt, da Staten til Dels var Skyld i Bolignøden; men de Herrer fra den anden Side i Byraadet havde ogsaa nogen Skyld i, at Banegaardsspørgsmaalet blev ordnet saaledes, at de mange Huse maatte rives ned. Staten var desværre langsom i Vendingen; der taltes saa meget om de store Arbejder, der skulde iværksættes, og Staten animerede ogsaa Kommunerne dertil, men det blev mest ved Talen derom. I det store og hele havde Byraadet, siden Socialdemokraterne blev Flertal, gjort, hvad der kunde

gøres for at afhjælpe Bolignøden; det private Initiativ havde spillet Fallit, men Kommunen havde bygget, og den var derfor ogsaa i Stand til at kunne ordne Boligforholdene i normale Tider. Hvad Badeværelserne angik, skyldtes deres mindre Brug vist de vanskelige Forhold; det havde været meget dyrt at opvarme Vand, dels ligefrem forbudt at bruge Gas dertil. Det skulde indrømmes, at den kommunale Badeanstalt i høj Grad trængte til Forbedring, og forhaabentlig vilde Tiderne blive saaledes, at man kunde bygge en ordentlig tidsvarende Badeanstalt.

M o u s t e n kunde ikke give Konsul Petersen Medhold i, at Kommunen konkurrerede de private ud, for der var ingen Konkurrence i Øjeblikket. Efter Krigen kunde der muligvis blive nogen Konkurrence mellem de gamle og de nye Bygherrer; Kommunens faa Ejendomme betød intet i denne Forbindelse, men det gjorde alle de gamle Ejendomme med den lavere Leje. Det var selvfølgelig vanskeligt for Kommunen at blive ved at nedsætte Lejen og afskrive store Beløb; men det kunde gøres, hvis der kom en Lovbestemmelse om, at man havde Ret til at tage noget af den Gevinst, der ligger paa de gamle Ejendomme, og lægge over paa de nye. Saa kunde Kommunen bygge, og der kunde blive en rimelig Leje baade i de gamle og i de nye Ejendomme.

S ø r e n P e t e r s e n var glad ved det kommunale Byggeri, for det var en god Maade at bruge Pengene til at skaffe Lejligheder. Men Forholdene havde været saadan, at Kommunen ikke kunde skaffe de nødvendige Lejligheder; derfor havde man maattet bygge de mindre gode Barakker, og endnu daarligere var Forholdene for Beboerne i Skoler og Gymnastiksale, hvor der næsten ikke

kunde bo Mennesker. Udvalget havde for nylig faaet Meddelelse om, at der var Steder, hvor man ikke kunde faa mere end 5 Graders Varme, og der bød man Folk med smaa Børn at bo. Man lukkede Forlystelser o. lign. af Hensyn til Smittefare, men der blev ikke gjort noget for disse Børn, der levede i saa daarlige Omgivelser og i saa kvalm og kold Luft. Private Folk vilde ikke bygge, til Trods for at ingen kunde forbyde dem at tage saa meget i Husleje, som de vilde, og Kommunens Byggeri standsedes stadig af Mangel paa Sten, saa der var næppe andet at gøre end snarest at faa bygget nogle flere Barakker, for de var dog bedre end Skolerne. Ejendommene ved de Mezas Vej blev næppe færdige før til April Flyttedag, og om nogle Dage tog Statsbanerne igen nogle Ejendomme, saa maatte man atter have Folk ind i Skolerne. Lejen i de kommunale Huse var ikke for lav, naar der betaltes indtil 440 Kr. for en 2 Værelsers Lejlighed: men i de private Ejendomme var Huslejen skruet saa højt op, at det var næsten umuligt for Folk at betale den. Huslejen i Barakkerne var ogsaa for stor i Forhold til det, der bydes Beboerne.

Jakob Jensen vilde til Konsul Petersen sige, at han aldrig havde modtaget Gaver af sine politiske Modstandere og heller ikke agtede at gøre det i Fremtiden. Til S. Petersen vilde Taleren sige, at det havde glædet ham, hvis S. Petersen havde rørt ved dem, der havde standset Arbejdet, men det turde han ikke (S. Petersen: Jo!). Havde de ikke gjort dette, saa havde der nu staaet 64 Lejligheder ledige og andre 64 under Tag. Saa-dan var Forholdet, og det skulde de vide, baade dem, der havde standset, og dem, der sad i Barakker og Skoler, ja hele Samfundet i Aarhus, at

det nyttede ikke at gaa den Vej længere. Angaaende Badeværelser vilde Taleren sige, at man under normale Forhold kunde faa et Styrtebad for 3½ Øre, og Brammer maatte dog som Læge vide, at Renlighed var noget af det bedste for Sundheden. Derfor vilde Taleren vedblive at arbejde for at faa indrettet Baderum ogsaa i de smaa Lejligheder. Det var meget ønskeligt at faa en stor moderne Badeanstalt i Aarhus, og hvis Brammer, naar Konjunkturerne forandredes, vilde være Forslagsstiller til en saadan, kunde Taleren love hans og hans Partifællers Tilslutning dertil. Det var fuldstændig rigtigt at rette en Henvendelse til Staten om Hjælp til Bygning af Huse, for Staten havde taget ialt 416 Lejligheder, som Aarhus Kommune var nødt til at skaffe igen og sætte mange Penge til paa. Man saa hver Dag Medlemmer i Rigsdagen staa op og tale om, at Aarhus burde give endnu mere til den ny Banegaard, og det vilde være rigtigt at minde disse Folk om, at her var et Punkt, hvor Kommunen maatte rykke ud med mange Hundrede Tusinde Kroner for at skaffe Boliger. Taleren vilde derfor henstille til Kasseudvalget at tage denne Tanke op og fremkomme med Forslag til en saadan Henvendelse.

Bech syntes, at der ogsaa fra den anden Side i Byraadet skulde lyde en Tilslutning til Tanken om at rette en saadan Henvendelse til Staten, og Taleren vilde for sit Vedkommende gerne være med til at søge Tanken realiseret. Med Hensyn til Christensens Udtalelser om den nye Banegaard vilde Taleren sige, at det, han havde arbejdet med, var selve Hovedbygningens Omordning, ikke det centrale i Sagen. Forslaget stammede oprindeligt fra Ingeniør Hammerich og var gennemført af Rigsdagen; det stod igen i For-

bindelse med, at Aarhus skulde være Gennemgangsstation, og dette vilde sikkert blive til Held for den gennemgaaende Trafik, ikke alene for Aarhus, men for hele Jylland. Men det skulde altsaa siges her fra dette Sted, at det var Statsbanerne alene, som havde Ansvaret for Nedrivningen af de mange Ejendomme.

Brøndum vilde gerne slutte sig til Forslaget om at gaa til Staten med den foreliggende Sag eller med Boligsagen i sin Helhed, for Staten havde ved sit Indgreb i Byens Lejligheder paa et kritisk Tidspunkt været med til at bringe Byen i denne Forlegenhed. Men selve dette Emne burde drøftes ved en Lejlighed, hvor man tog Sigte paa hele den fremtidige Boligpolitik, og Byens Rigsdagsmænd burde være til Stede ved et saadant Møde, saa de kunde bringe Udtalelserne videre til Rigsdagen. Der maatte diskuteres baade almindeligt Boligbyggeri og eventuelle Funktionærboliger fra Statens Side, og det var ønskeligt, om man engang kunde naa til at bygge gode Smaahuse til Byens Beboere og blive fri for Kasernebyggeriet, hvis det var muligt.

Salling gjorde opmærksom paa, at der var et Mindretal indenfor Udvalget, der ikke kunde gaa med til sidste Del af Indstillingen, nemlig om at lade den kommunale Maler paabegynde Arbejdet ved de nye kommunale Bygninger. Den kommunale Maler var antaget til Kommunehospitalet, og der var tilstrækkeligt Arbejde for ham der. Der var i denne Tid megen Arbejdsløshed baade for Mestre og Svende i Malerfaget, og de kæmpede i Forvejen en haard Kamp paa Grund af manglende Materialier og høje Priser derpaa, hvilket igen førte med sig, at man indskrænkede sig med Malerarbejde overalt i Byen, saa der gik

mange Hundrede Malersvende ledige. Kommunen burde derfor ikke gøre Malerne helt brødløse, men lade dem udføre dette Arbejde.

Jakob Jensen kunde oplyse, at Malerlauget i sin Priskurant havde et Punkt, der sagde, at kommunalt Arbejde kostede 25 % mere end Arbejde hos private Folk, og det havde Malerne vist overholdt til Dato, det vidnede i hvert Fald Historien fra Kommunehospitalet tilstrækkeligt om. Nu kom man forhaabentlig gennem dette Arbejde for omtrent den laveste Sum, til Trods for, at Kommunen ikke var forberedt paa at købe Materialier, før den var tvunget dertil, medens de Malermestre, der i sin Tid havde givet Tilbud, nok havde sikret sig Materialier til helt andre Priser. Desuden havde man fra det sidste Komplex en lille Konflikt med Malermestrene, som endnu ikke var i Orden, og det vilde derfor være ubetimeligt at indgaa paa en ny Akkord med dem, saa længe det Spørgsmaal ikke var ordnet. Men den vigtigste Grund til Flertallets Forslag var, at man antog, at Materialierne vilde falde i Pris; derfor vilde man foreløbig nøjes med Grundingen og vente med Resten til senere. Hvorledes Udvalget saa vilde stille sig overfor Malermestrene, kom an paa, hvordan man fik det med Malerlauget i sin Helhed, for man kunde ikke gaa ind paa, at et bestemt Fag forlangte 25 % mere for kommunalt end for andet Arbejde. Den kommunale Maler havde skilt sig smukt og godt fra Arbejdet ved Sygehuset, saa der var ikke noget at ængstes for i den Retning. Med Hensyn til Arbejdsløsheden vilde der jo komme lige saa mange Svende i Arbejde derude ved den af Udvalgets Flertal foreslaede Ordning. Taleren vilde derfor anmode Byraadet om at tiltræde Flertallets Forslag.

Salling kendte ikke noget til, at Malermestrene beregnede sig 25 % mere for kommunalt Arbejde, saa denne Udtalelse maatte staa for Jakob Jensens Regning. Hvad Arbejdet ved Kommunehospitalet angik, saa var det smukt og godt udført, men man havde endnu ikke set Regnskab derover. Taleren vilde fastholde sin Indstilling og bede Byraadet stemme derfor.

Jakob Jensen kunde let dokumentere sin Udtalelse, for det stod udtrykkelig i Malerlaugets Priskurant.

Flertallets Indstilling vedtoges. Med Hensyn til Beløbets Tilvejebringelse henvistes Sagen til Budgetudvalget.

10. (J. Nr. 537—1918). Indstilling fra Komiteen for **Skolebørns Bespisning** om, at denne Sag fremtidig bliver en kommunal Foranstaltning.

Indstillingen var tiltraadt af Budgetudvalget.

P. Petersen oplyste, at Forholdet havde udviklet sig saaledes, at det indsamlede Beløb var meget ringe i Forhold til Kommunens Tilskud, sidste Aar kun ca. 2000 Kr. af et Beløb paa over 25000 Kr. Grunden til, at det private Indskud stadig blev mindre, var selvfølgelig, at Børnene jo fik lige meget, enten der blev givet noget til Bespisningen eller ikke, saa det blev strengt taget kun et Tilskud til Kommunens Kasse. Der var ogsaa en anden Grund til Forslaget, idet Udgiften til Skolebørns Bespisning antagelig kunde komme ind under Dyrtilslovens § 3, hvorved Staten kom til at betale $\frac{2}{3}$ af Udgiften, og selv om det skulde henføres under § 4, vilde Staten komme til at betale $\frac{1}{3}$ eller ca. 9000 Kr., hvilket jo var langt mere end det indsamlede Beløb. Sagen skulde jo saa ind under et nyt Udvalg, og det maatte vel nærmest blive Udvalget for Folkekøkkenet.

Jakob Jensen vilde sige Udvalget Tak, fordi det fremkom med et saa fornuftigt Forslag. Taleren henstillede, at man foreløbig lagde Sagen under Dyrtidsudvalget, saa kunde den senere lægges et andet Sted.

Formanden antog, det kunde være heldigt ogsaa i Fremtiden at have en Komite, som til Dels bestod af Folk udenfor Byraadet. Men det kunde jo overvejes i Dyrtidsudvalget.

Tiltraadtes.

11. (J. Nr. 3¹⁵—1918). Andragende fra Udvalget for Bygninger og Inventar om **Efterbevilling af Overskridelser** i Regnskabet for 1917—18. — 1. Behandling.

Overgik til 2. Behandling.

12. (J. Nr. 1⁴—1918). Indstilling om **Udvidelse af den til Arveprinsesse Carolines Børneasyl skænkede Grund ved Hjarnøgade**, saalydende:

»Under Henvisning til medfølgende Erklæring fra Arkitekt Fritz indstiller Udvalget, at den paa Situationsplanen viste Grund paa Hjørnet af Hjarnøgade og Samsøgade, stor 1064 m², overlades Børneasylet, og Indenrigsministeriets Samtykke hertil indhentes. Af Hensyn til de Ulemper og Udgifter, Asylet vil faa ved Overtagelse af et større Areal, end det har Brug for, kan Udvalget anbefale, at Kommunens aarlige Tilskud til Asylets Drift forhøjes med 100 Kr.«

Indstillingen vedtoges.

13. (J. Nr. 327—1913). Meddelelse om 2 vedtagne **Resolutioner i Anledning af Politiets Optræden overfor Gadeoptøjerne**.

Resolutionerne lød saaledes:

I.

»3000 organiserede Kvinder og Mænd, forsamlet i Arbejdernes Forsamlingsbygning den

19. Nov. 1918 til Protest mod Politiets brutale og ansvarsløse Overfald paa værgeløse Kvinder, Børn og Mænd, k r æ v e r, at Politimester Goll, Poliassistent Hauerbach og Politifuldmægtig Wright samt de Betjente, der bevislig har udøvet Voldsomheder, fjernes fra deres Stilling, da deres Forblivende er en Fare for den fremtidige Sikkerhed for Byens Borgere.*

II.

»Arbejdernes Fællesbestyrelse samlede Lørdag den 23. Nov. 1918 til Møde i Amaliegades Forsamlingsbygning for blandt andet at drøfte det Optrin, der Søndag den 17. ds. fandt Sted mellem Borgere og Politiet paa Gaderne i Byens Centrum, et Optrin, som i høj Grad vedrører den arbejdende Befolkning, der er interesseret i Ordenens og Sikkerhedens Opretholdelse Efter en indgaaende Behandling og Belysning af de forskellige Forhold, Sagen vedrørende, vedtog Fællesbestyrelsen at udtale sin stærkeste Misbilligelse af den aldeles ubeherskede Maade, hvormed Politiet — saavel Over- som Underordnede — i de enkelte Tilfælde optraadte denne Aften, og maa forlange, at der i langt højere Grad udvises Besindighed og Selvbeherskelse fra Politiet — ikke mindst under Forhold, hvor Situationen er meget vanskelig.

I denne Forbindelse ønsker Fællesbestyrelsen at udtale, at den fordømmer de Gadeoptøjer, der i den senere Tid har fundet Sted paa Byens Gader og tager paa det skarpeste Afstand fra disse, idet man overlader til Politiet at behandle Urostifterne efter Fortjeneste, samtidig med, at man henstiller til alle Arbejdere og disses paarørende selv at være med til paa bedste

Maade at opretholde god Ro og Orden paa Byens offentlige Gader og Veje.

Fællesbestyrelsen ønsker endvidere at udtale, at Arbejderne ikke er interesseret i, at den Autoritet, som Politiinstitutionen maa og skal nyde for Opretholdelse af Ro og Orden, svækkes; men man maa saa ogsaa forlange, at Politiinstitutionen eller de enkelte Medlemmer af denne ikke selv bidrager til at svække Autoriteten.«

F o r m a n d e n bemærkede hertil, at der ikke stod noget i Resolutionerne om, hvad Byraadet skulde foretage sig i den Anledning, og Byraadet havde heller ikke nogen Kompetence til at afskedige eller blot udtale nogen Misbilligelse af Politiets Optræden. Taleren vilde derfor foreslaa, at Byraadet tog Resolutionerne til Efterretning og dermed sluttede Behandlingen. Men hvis man i Byraadet ønskede en reel Behandling af Politiets Optræden og eventuelt en Kritik deraf, var Taleren bemyndiget til fra Politimesteren at anmode om, at Sagen blev udsat, idet Politimesteren i saa Tilfælde vilde afgive en Erklæring i Sagen, og saa vilde Spørgsmaalet komme til Behandling antagelig i næste Byraadsmøde. Taleren vilde altsaa rette det Spørgsmaal specielt til den socialdemokratiske Gruppe, om man kunde tage Sagen til Efterretning uden videre, eller man ønskede en Diskussion derom. I sidste Tilfælde vilde Sagen blive udsat i 8 Dage.

M a r t h i n P e t e r s e n svarede hertil, at den socialdemokratiske Gruppe i hvert Fald ikke kunde gaa med til at tage denne Sag som en Efterretningssag. Det vilde være nødvendigt at fremsætte Udtalelser i Tilslutning til Resolutionen fra Arbejdernes Fællesbestyrelse, og da man derved ikke

vilde kunne undgaa at komme ind paa selve Situationen den nævnte Søndag og dermed en Fremstilling af Politiets Optræden, vilde der muligvis ogsaa komme nogen Kritik over Politiet. Taleren mente derfor ogsaa, det var rigtigst, at Politimesteren saa kom til at tage Stilling til Sagen.

F o r m a n d e n: Sagen vil saa straks blive tilstillet Politimesteren til Erklæring.

Udsattes.

14. **Andragender om Dispensation fra Bygningsloven:**
- a. (J. Nr. 2¹⁴⁵—1918). Andragende om Dispensation fra Bygningslovens § 14 og Bygningsvedtægtens §§ 12 og 19 for Marselisvej Nr. 16.
 - b. (J. Nr. 2¹⁴⁶—1918). Andragende om Dispensation fra Bygningslovens § 21 for Mejlgade Nr. 41.
 - c. (J. Nr. 2¹⁵⁰—1918). Andragende om Dispensation fra Bygningslovens § 21 for Godthaabsgade Nr. 9.
 - d. (J. Nr. 2¹⁵¹—1918). Andragende om Dispensation fra Bygningslovens § 21 for Søndergade Nr. 51.
 - e. (J. Nr. 2¹⁵²—1918). Andragende om Dispensation fra Bygningslovens §§ 6 og 8 og fra Bygningsvedtægtens § 21 for Sønderalle Nr. 35—37.
 - f. (J. Nr. 2¹⁵³—1918). Andragende om Dispensation fra Bygningsvedtægtens §§ 17 og 19 for Søndergade Nr. 74.
 - g. (J. Nr. 2¹⁵⁴—1918). Andragende om Dispensation fra Bygningslovens §§ 21 og 6 og fra Bygningsvedtægtens § 21 for et Areal, beliggende paa Hjelmensgade og Høegh-Guldbergs-gade.

Anbefaledes.

15. (J. Nr. 532—1918). **Skrivelse fra Havneudvalget** i Anledning af en Udtalelse i Byraadmødet den

21. ds. om, at Havneadministrationen skulde have afvist en Dampskibsladning Trælast.

Formanden meddelte, at der i Anledning af Valdemar Petersens Forespørgsmaal i sidste Møde var kommet en Skrivelse fra Havneingeniøren, hvoraf fremgik, at der havde været en ganske almindelig Forhandling med Ladningens Ejer, og at man havde budt ham saa gode Vilkaar, som det var muligt i Øjeblikket. Efter nærmere Overvejelse mente Ejeren imidlertid, at det var fordelagtigere for ham at losse Ladningen i Randers, hvorfra der var kortere til Viborg. Der var altsaa ikke noget at bebrejde Havneudvalget.

Valdemar Petersen havde ikke villet rette nogen Bebrejdelse mod Havneudvalget, men kun konstatere, at man havde beslaglagt den for Trælast bedste Plads til Fordel for et enkelt Firma, og det kunde have uheldige Følger. Udvalget havde vist været tilbøjelig til at behandle Trælastfirmaerne som Stedbørn; de havde ofte døjet meget, især i Sæsontiden, og selv efter Anlægget af den nye Havn til de mange Millioner var Forholdene næppe bedre for Trælasten end før. Taleren vilde derfor henstille, at Udvalget ikke afgav al Plads til Skure, men ogsaa tog Hensyn til Trælasthandelen. Der klagedes ogsaa over Mangel paa Jernbanevogne, og der blev sagt, at man i andre Havnebyer havde lettere ved at faa Vogne end i Aarhus. Det var sikkert heldigt, hvis Udvalget kunde gøre noget for at skaffe Vogne, for de andre Havnebyer gjorde, hvad de kunde, for at trække Skibene fra Aarhus.

Jakob Jensen bemærkede hertil, at Havneudvalget byggede Havn saa hurtigt, som der kunde faas Penge dertil, og der var næppe nogen anden

By i Danmark, der havde bygget saa meget Havn som Aarhus. Naar der saa alligevel ikke var Plads nok, var det kun glædeligt, for det var et Bevis paa, at Aarhus voksede meget stærkt. Folk ved andre Havne skulde jo ogsaa leve, og Losningen kostede vel nok lige meget, i hvert Fald var den næppe dyrere i Aarhus, hvor Arbejdet foregik meget hurtigt. Hvad Trælasten angik, saa strøede man altid Tømmeret ud over store Pladser, saa Udvalget havde maattet gaa til at forhøje Liggepengene for Varerne. Hvis Skurene blev indskrænkede, var der ikke Plads til Korn- og Foderstoffer, naar disse Varer særlig strømmede ind. Planen var oprindelig, at Havnen skulde være færdig i 1922, men Arbejdet var fremmet saa hurtigt, at den blev færdig allerede i 1919, og saa snart Molen var færdig, var alt lejet ud. Der var altsaa ikke andet at gøre end at bygge videre, saa snart man havde Penge dertil, og der vilde muligvis inden ret længe komme Forslag frem om at udbyde til Konkurrence over en ny Nordhavn.

Valdemar Petersen gjorde opmærksom paa, at der var den store Forskel paa Korn og Tømmer, at Kornet kunde losses direkte i Jernbanevogne og føres bort straks, medens Trælasten skulde spredes ud og sorteres; det havde Havneudvalget ikke taget tilstrækkelig Hensyn til.

P. Petersen fandt, at der var noget berettiget i Valdemar Petersens Kritik angaaende Trælasten. Denne havde altid haft hjemme i Nordre Havn, men der var altid saa mange andre Ting, der tog Pladsen op for Trælasten. Naar saa tilføjede Pladsen ved Sydhavnen var lejet ud til et enkelt Firma, var Havneudvalget ikke helt uden Skyld i den Kalamitet, at Randers Havn i dette

Tilfælde var foretrukket for Aarhus, og det var ikke flatterende for Aarhus. Det blev vist derfor nødvendigt at økonomisere noget mere med Pladsen ved Havnen, for det skulde nødig komme dertil, at Byens egne Importører blev nødt til at dirigere et Skib til en anden Havn.

Toges til Efterretning.
